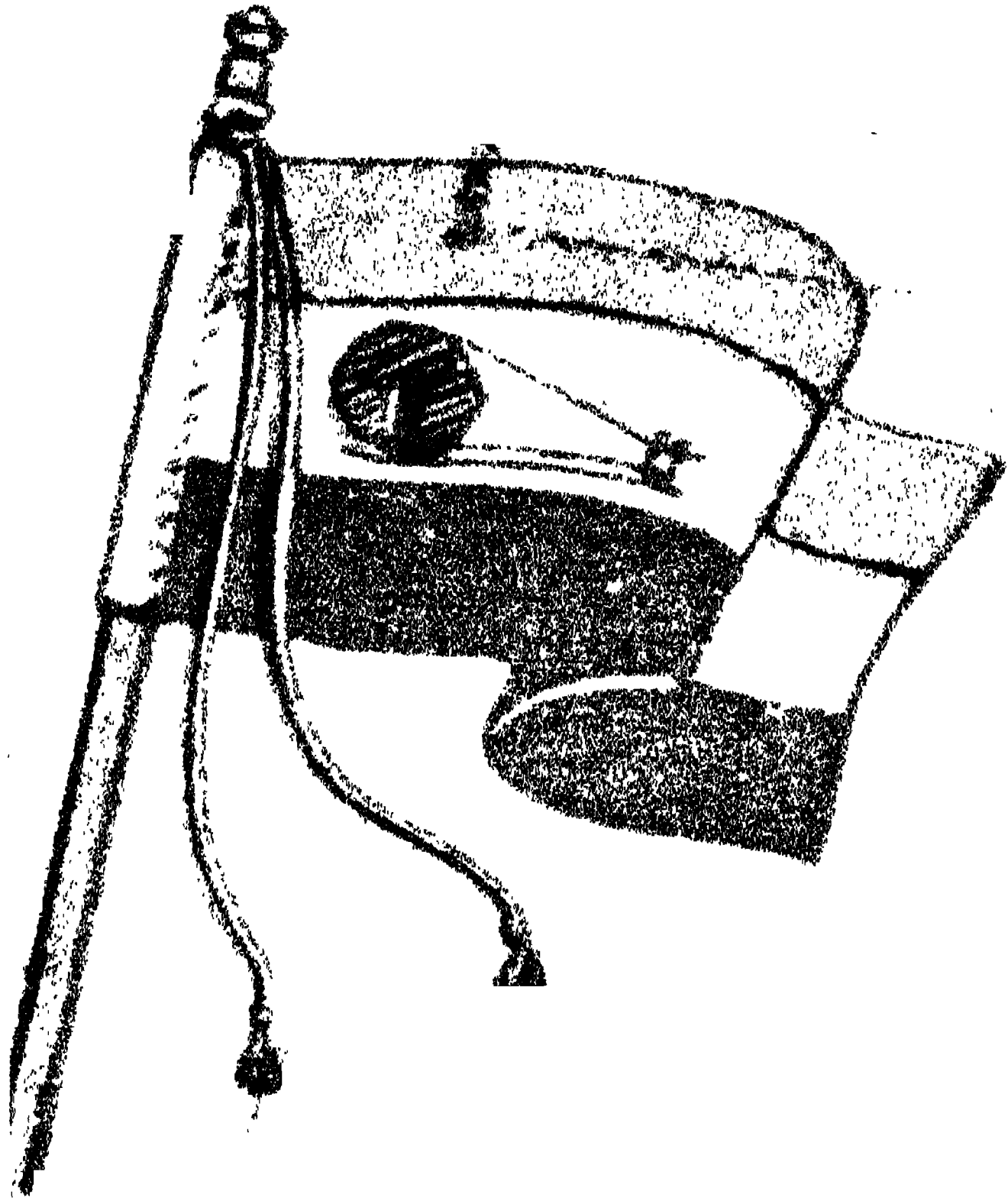

મહાસામાન્ય ઝીલો

સંપાદક
વિમલગિરી મ. બે

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૨૪૫ કિંમત ૭.૧૦૬.

ગ્રંથનામ મહાભારત ૧૦૧

વર્ગિક ૬ - ૧૪

મહાસભાનાં ગીતો

સંપાદક
ચીમનલાલ ત્રા. ભટ્ટ

ઝંડા ઊંચા રહે હમારા!

નવજીવન કાર્યાલય
અમદાવાદ

મુદ્રક અને પ્રકાશક
જીવણજી ડાહ્યાભાઈ દેસાઈ
નવજીવન મુદ્રણાલય, અમદાવાદ

કૃષિ વિદ્યાપીઠ અમદાવાદ
અમદાવાદ
મુશ્કાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૨૨૪૭૨
આવૃત્તિ ત્રીજી, પ્રત ૫,૦૦૦

હરિપુરાનું સંભારણું

રાષ્ટ્રીય મહાસભાનું હરિપુરા અધિવેશન ગુજરાતના વાયુમંડળમાં અનેકવિધ પ્રેરણાપૂર્ણ સંભારણું મૂકી ગયું છે. આ રાષ્ટ્રગીતોનો નાનો સંગ્રહ પણ તે અપૂર્વ અધિવેશનનું જ એક નાનું સરખું સંભારણું છે. કેટલાંય ગામડાંઓમાં આ સ્વરાજના સૂરોએ તે યાદગાર દિવસોમાં આઝાદીનો મંત્ર ફેલાવ્યો હતો. એ હેતુ નજર સામે રાખીને જ શ્રી. ચીમનલાલ ભટ્ટે આમપ્રજ્ઞની જુલે ચડેલાં અને રાષ્ટ્રીય લોકગીતો જેવાં બની ગયેલાં ગીતોની ચૂંટણી કરી હતી. તેમાં કવિવર રવીન્દ્રનાથ ઠાકુરથી માંડી અજ્ઞાત રાનીપરજ કવિ સુધીની પ્રસાદી આવી ગઈ છે. તેમણે પોતે અને ગુજરાતના કેટલાક રાષ્ટ્રીય કવિઓએ પ્રસંગને અનુરૂપ કાળો પણ તેમાં ઉમેર્યો છે.

હરિપુરાનું આ સંભારણું ગુજરાતમાં ફીક માનીતું થઈ ચૂક્યું છે. તેની ત્રીજી આવૃત્તિ વખતે તેને સવિશેષ લોકપ્રિયતા મળ્યું હતું.

પહેલી આવૃત્તિનું નિવેદન

ગાંધીજીના ગુજરાતમાં અને બારડોલીને આંગણે આવેલી ૫૧મી રાષ્ટ્રીય મહાસભા જેવા ગરવા પ્રસંગે ૫૧ ગીતોનો આ સંગ્રહ જનતાના હાથમાં મૂકતાં આનંદ થાય છે.

મહાસભાની પ્રચારસમિતિ છેલ્લા બે માસથી પ્રચારસંઘો, પ્રચારસભાઓ અને પત્રિકાઓ દ્વારા સુરત જિલ્લામાં અને ખાસ કરીને બારડોલી તથા માંડવી તાલુકાના એકેએક ગામમાં મહાસભાનો સંદેશો પહોંચાડવાનો પ્રયત્ન કરી રહી છે. અનુભવ એવો છે કે, લોકપ્રિય નીવડેલાં રાષ્ટ્રીય ગીતો લોકોને જાગૃત કરવામાં અને પ્રેરવામાં સારો જેવો ફાળો આપે છે. તેથી રાષ્ટ્રીય ભાવનાથી ભરેલાં, જીવસાદાર, સુગેય અને પ્રાસાદિક હોય એવાં ગીતોને પ્રથમ પસંદગી આપી છે. જોકે પ્રચારની દૃષ્ટિ મુખ્ય હોવાથી એ દૃષ્ટિએ પણ કેટલાંક ગીતોનો સમાવેશ કરેલો છે.

ગુજરાતના કેટલાક કવિઓને ગીતો સૂચવવા માટે વિનંતિ કરી હતી. તેઓએ તેમ જ બીજા

મિત્રોએ આ કામમાં જે સહાય કરી છે તે માટે પ્રચારસમિતિ તે સારી ઋણી છે.

ગુજરાતની જનતા “મહાસભાનાં ગીતા”ને અપનાવી લેશે એવી ઉમેદ છે.

સ્વાતંત્ર્યદિન

વિકલનગર

હરિપુરા

સંપાદક

અનુક્રમણિકા

હરિપુરાનું સંભારણું	જીગતરામ દવે	૩
પહેલી આવૃત્તિનું નિવેદન		૪
૧. ઝંડા ઊંચા રહે હમારા	અજ્ઞાત	૧
૨. ભારત ભાગ્યવિધાતા	રવીન્દ્રનાથ ઠાકુર	૩
૩. મારું વતન	ચીમનલાલ પ્રાં ભટ્ટ	૬
૪. ભારત માતની આઝાદી	,,	૭
૫. અમારો દેશ	હરિહર ભટ્ટ	૮
૬. અય માતૃભૂમિ તેરે	ધન્દ્ર	૯
૭. અયિ ભુવન મન મોહિની	રવીન્દ્રનાથ ઠાકુર	૧૦
૮. અમારો દેશ	ડૉ. ચંદુલાલ	૧૧
૯. ભારતકા ડંકા	અજ્ઞાત	૧૨
૧૦. ભારત મૈયા	ચીમનલાલ પ્રાં ભટ્ટ	૧૩
૧૧. કડાંગ ધીન ધીન	ત્રિભુવન વ્યાસ	૧૪
૧૨. મહાસભાની સેના	સે માભાઈ ભાવસાર	૧૫
૧૩. મહાસભાનો અમ્મર ડંકો	બબલભાઈ મહેતા	૧૬
૧૪. સારે જહાંસે અચ્છા	ઈન્દુલાલ	૧૭
૧૫. પૂનરણુ	જ્યોત્સ્ના શુક્લ	૧૯

૧૬. હિંદ મેરા આઝાદ રહે	માધવ	૨૦
૧૭. અને તું આંહી ?	ચન્દ્રવદન મહેતા	૨૨
૧૮. સ્વાતંત્ર્ય ગીત	ચીમનલાલ ભટ્ટ	૨૩
૧૯. ધન્ય ઘડી આજે	ચીમનલાલ પ્રાં ભટ્ટ	૨૫
૨૦. મૈયા મારી	,,	૨૭
૨૧. મને વહાલું	તનસુખ ભટ્ટ	૨૮
૨૨. ગાંધી તોરા રાજમાં	અજ્ઞાત	૨૯
૨૩. વિશ્વ વિભૂતિ	જ્યોત્સ્ના શુક્લ	૩૦
૨૪. એવા ગાંધી ગુજરાતે ઇતર્યાં ગિરીશ		૩૨
૨૫. યુગદેવ	મૂળજીભાઈ પી. શાહ	૩૩
૨૬. ગાંધી તું	માધવ	૩૫
૨૭. આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો	મંજુલાલ મજમુદાર	૩૬
૨૮. તારશુદાર	ચીમનલાલ ભટ્ટ	૩૭
૨૯. ગાંધીનું શરણુ	અજ્ઞાત	૪૨
૩૦. ગાંધી મસાલો	ઉદાભાઈ ચોધરી	૪૩
૩૧. ભીલેનું ગાંધીગીત	ઈશ્વરલાલ વૈદ્ય	૪૫
૩૨. ખાદી રંગ લાગ્યો	જ્યોત્સ્ના શુક્લ	૪૮
૩૩. કાચા સૂતરનો તાંતણો	જીગતરામ દવે	૪૯
૩૪. માથે કાંતવાનું દેવું	પ્રીતમલાલ મજમુદાર	૫૦
૩૫. તકલી ભલી	ચીમનલાલ ભટ્ટ	૫૧
૩૬. તકલી મારી	,,	૫૨
૩૭. ઉછાંગ-ધૂન	,,	૫૪
૩૮. રેંટિયે લેજો હરિનું નામ	રમણલાલ સોની	૫૫

૩૯. પીશો મા	જીગતરામ દવે	૫૬
૪૦. હાથે કામ કીજીએ	,,	૫૭
૪૧. સફાઈ ગીત	ચીમનલાલ ભટ્ટ	૫૮
૪૨. પાપના ભારા	,,	૫૯
૪૩. બાળાં ભોળાં ગામડિયાં	અજ્ઞાત	૬૧
૪૪. જય જય ગરવી ગુજરાત	વીર નર્મદ	૬૩
૪૫. ગુર્જરીની ગૃહકુંજે	સુન્દરમ	૬૫
૪૬. અમે ડરતા નથી	કૂલચંદ શાહ	૬૭
૪૭. માડીની ધૂળ	કલ્યાણજી મહેતા	૬૮
૪૮. જય જન્મભૂમિ	ચીમનલાલ પ્રાં ભટ્ટ	૬૯
૪૯. શરવીર આવજો	જીવણસિંહ ગામીત	૭૧
૫૦. સમશેર સારી ખલ્કની	ડો. ચંદુલાલ દેસાઈ	૭૨
૫૧. જય જય બોલો હિંદુસ્તાન	ચંદુલાલ નં. દેસાઈ	૭૩
૫૨. કૂચગીત	અજ્ઞાત	૭૫
૫૩. માડીની ઝૂંપડા	જીવાભાઈ પટેલ	૭૬
૫૪. મારું નાનકડું ગામ	ચીમનલાલ ભટ્ટ	૭૮
૫૫. ઝંડા-વંદન	સિયારામશરણ ગુપ્ત	૭૯
૫૬. ઝંડાને	સ્નેહુરશ્મિ	૮૧
૫૭. ઝંડાનો જયકાર	ચીમનલાલ પ્રાં ભટ્ટ	૮૩
૫૮. રાષ્ટ્રીય પતાકા	અજ્ઞાત	૮૪
૫૯. રવરાજનો સંત્રી	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૮૬
૬૦. વન્દે માતરમ્	બંદિમચન્દ્ર	૯૦
રાષ્ટ્રીય ધૂનો		૯૧

મહાસભાનાં ગીતો

૧

ઝંડા ઊંચા રહે હમારા

(ધ્વજવંદન પ્રસંગે ૧, ૩ અને ૫ એ ત્રણ
કડીઓ બોલવી.)

વિજયી વિશ્વ તિરંગા પ્યારા,

ઝંડા ઊંચા રહે હમારા.

સદા શક્તિ ખરસાને વાલા,

પ્રેમ સુધા સરસાને વાલા,

વીરોંકા હર્ષાને વાલા,

માતૃભૂમિકા તનમન સારા. ઝંડા ૧

સ્વતંત્રતા કે ભીષણુ રણુમેં,
લખકર બહે જોશ ક્ષણુ ક્ષણુમેં,
કાંપે શત્રુ દેખકર મનમેં,

મિટ જાયે ભય સંકટ સારા, ઝંડાં ૨

ઈસ ઝંડે કે નીચે નિર્ભય,
લેં સ્વરાજ્ય યહ અવિચલ નિશ્ચય,
બોલો ભારત માતાકી જય!

સ્વતંત્રતા હી ધ્યેય હમારા. ઝંડાં ૩

આઓ પ્યારે વીરો! આઓ,
દેશ-ધર્મ પર બલિ બલિ જાઓ,
એક સાથ બસ મિલકર ગાઓ,

પ્યારા ભારત દેશ હમારા. ઝંડાં ૪

ઈસકી શાન^૧ ન જાને પાયે,
ચાહે જાન ભલે હી જાવે,
વિશ્વ વિજય કરકે દિખલાયેં,

તબ હોવે પ્રાણ પૂર્ણ હમારા. ઝંડાં ૫

અજ્ઞાત

૧. ઇજ્જત.

ભારત ભાગ્યવિધાતા

જનગણુમન-અધિનાયક જય હે,
ભારત ભાગ્યવિધાતા!

પંજાબ સિન્ધુ ગુજરાત મરાઠા,
દ્રાવિડ ઉત્કલ અંગ;
વિન્ધ્ય હિમાચલ યમુના ગંગા,
ઉચ્છલ જલધિ તરંગ.

તવ શુભ નામે જાગે,
તવ શુભ આશિષ માગે;
ગાહે તવ જય ગાથા.

જનગણુ-મંગલદાયક જય હે,
ભારત ભાગ્યવિધાતા!
જય હે! જય હે! જય હે!
જય જય જય જય હે!

અહરહ તવ આસ્વાન પ્રચારિત,
સુનિ તવ ઉદાર વાણી,
હિન્દુ બૌદ્ધ શીખ જૈન પારસી,
મુસલમાન ખ્રિસ્તાની.

પૂરવ પશ્ચિમ આસે,
તવ સિંહાસન પાસે,
પ્રેમહાર હોય ગાથા.
જનગણ-ઐક્યવિધાયક જય હે,
ભારત ભાગ્યવિધાતા!
જય હે! જય હે! જય હે!
જય જય જય જય હે!

પતન-અબ્યુદય અંધુર પંથા,
યુગ-યુગ ધાવિત યાત્રી,
તુમિ ચિરસારથી! તવ રથચક્રે,
મુખરિત પથ દિનરાત્રી.
દારુણ વિપ્લવ માઝે,
તવ શંખ ધ્વનિ બાજે;
સંકટ દુઃખ ત્રાતા.

જનગણ-પથપરિચાયક જય હે,
ભારત ભાગ્યવિધાતા!
જય હે! જય હે! જય હે!
જય જય જય જય હે.

ઘોર તિમિરઘન નિખિડ નિશાથે,
પીડિત મૂર્છિત દેશે,

જાગ્રત છિલ તવ અવિચલ મંગલ,

નતનયને અનિમેષે;

દુઃસ્વપ્ને આતંકે,

રક્ષા કરિલે અંકે,

સ્નેહમયી તુમિ માતા.

જનગણુ-દુઃખત્રાયક જય હે,

ભારત ભાગ્યવિધાતા !

જય હે ! જય હે ! જય હે !

જય જય જય જય હે !

રાત્રિ પ્રભાતિલ ઉદિલ રવિચ્છવિ,

પૂર્વ ઉદયગિરિ ભાલે,

ગાંધે વિહંગમ પુણ્ય સમીરણુ,

નવજીવન રસ ઢાલે;

તવ કરુણારુણ રાગે,

નિદ્રિત ભારત જાગે,

તવ ચરણે નત માથા.

જય જય જય હે જય રાજેશ્વર,

ભારત ભાગ્યવિધાતા !

જય હે ! જય હે ! જય હે !

જય જય જય જય હે !

રવીન્દ્રનાથ ઠાકુર

૩

મારું વતન

મારું વતન આ મારું વતન હાં,
વહાલું વહાલું મને મારું વતન હાં — ધ્રુવ
જેની માટીની મારી કાયા ઘડેલી,
તેને કરું હું કાટિ કાટિ નમન હાં — વહાલું
રાણા પ્રતાપ ને શિવાજી શૂરવીર,
મારા વતનનાં એ મોંઘાં રતન હાં — વહાલું
લાલ અને બાલ વળી દાદા ને દાસજીએ,
જેને સમર્પ્યું છે સારું જીવન હાં — વહાલું
ગાંધી બાપુને હૈયે વસ્યું જે,
સંસારસાર ને જીવનધન હાં — વહાલું
વહાલા વતનની બેડીને તોડવા,
હોંશે એવારું હું તન મન ધન હાં — વહાલું

ચીમનલાલ પ્રા. ભટ્ટ

૪

ભારત માતની આઝાદી

ભારત માતની આઝાદી :

મારી અમ્મર આશા હો !

મારા દેશની આઝાદી :

અન્તરની અભિલાષા હો !

ભારત મારી,

હું ભારતનો :

અતૂટ પ્રેમસગાઈ;

ભારત માની સેવા :

મારી એ જ તમન્ના હો ! — ભારતં

શા માટે, મા !

તારી આંખે

અખંડ અશ્રુધારા ?

ત્રીસ કાટિની કુરબાની :

તુજ બંધવિનાશા હો ! — ભારતં

ગિઠો લેયા !

સંગ ચલો સૌ

ચલ્યા મુક્તિમિનારા !

સોળ કળાએ સ્વતંત્ર ભારત

પૂર્ણ પ્રકાશા હો ! — ભારતં

ચીમનલાલ ત્રાં ભટ્ટ

૫

અમારો દેશ

અમારો હિન્દ, અમારી જનની,
ધાત્રી અમારી, અમારો દેશ !
શા માટે, મા, તારાં શુષ્ક નયન ?
શા માટે, મા, તારા રુક્ષ કેશ ?
શા માટે, મા, તારી ધૂળમાં બેઠક ?
શા માટે, મા, તારો મલિન વેશ ?
તેત્રીસ કરોડ સંતાન જેનાં,
મુખેથી બોલે ' અમારો દેશ ' !

(સહગાન)

શેનું આ દુઃખ ? શેનું આ દૈન્ય ?
શેની આ લજ્જા ? શેનો આ ક્લેશ ?
તેત્રીસ કરોડ એક જ સ્વરે,
મુખેથી બોલે ' અમારો દેશ ' !

હરિહર બદ

અય માતૃભૂમિ તંરે

અય માતૃભૂમિ તંરે ચરણોમેં શિર નમાઉં;
 મેં ભક્તિભેટ અપની, તેરી શરણમેં લાઉં.
 માથે પે તૂ હો ચંદન, છાતી પે તૂ હો માલા,
 જિહ્વા પે ગીત તૂ હો, મેં તેરા નામ ગાઉં. —અય૦
 જિસસે સુપૂત ઊપજે, શ્રી રામ કૃષ્ણ જૈસે
 ઉસ તેરી ધૂલિંકા મેં, નિજ સીસ પે ચઢાઉં. —અય૦
 માની સમુદ્ર જિસડી, ધૂલિંકા પાન કરે,
 કરતા હૈ માન તંરે ઉસ પૈરકા મનાઉં. —અય૦
 સેવામેં તેરી સારે ભેદોંકા ભૂલ જાઉં,
 વહ પુણ્ય નામ તેરા પ્રતિદિન સુનું સુનાઉં. —અય૦
 તંરે હી કામ આઉં, તેરા હી મંત્ર ગાઉં,
 મન ઔર દેહ તુઝ પર, બલિદાન મેં ચઢાઉં. —અય૦

અયિ ભુવન મન મોહિની

અયિ ભુવન મનમોહિની !

નિર્મલ સૂર્ય કરોજ્જ્વલ ધારિણી !

જનક જનનિ જનનિ ! —અયિ૦

નીલ સિંધુ-જલ-ધૌત-ચરણુતલ,

અનિલ વિકમ્પિત સ્યામલ અંચલ,

અંબર ચુમ્પિત લાલ હિમાચલ,

શુભ્ર તુષાર કિરીટિની ! —અયિ૦

પ્રથમ પ્રભાત ઉદિત તવ ગગને

પ્રથમ સામરવ તવ તપોવને,

પ્રથમ પ્રચારિત તવ વન ભવને,

જ્ઞાન ધર્મકૃત કાવ્ય કાહિની ! —અયિ૦

ચિર કલ્યાણમયી તુમિ ધન્યા,

દેશ વિદેશે વિતરી છ અન્ન,

મહાનવી જમુના વિગલિત કરુણા,

પુણ્ય પીયૂષ સ્તન્ય વાહિની ! —અયિ૦

સ્વીન્દ્રનાથ ઠાકુર

અમારો દેશ

જગતના સર્વ દેશોમાં
 અમારો : દેશ સારો છે;
 ભલે ભૂલો કરે તોયે
 અમારો દેશ સારો છે.
 સરસ પહાડો અમારે ત્યાં,
 સરસ નદીઓ અમારી છે;
 સરસ ફૂલો સદા ઊગે,
 અમારો દેશ સારો છે.
 પશુ પંખી જુદાં જુદાં,
 અમારા દેશમાં બહુયે;
 બધી વીજળી અહીં પાકે,
 અમારો દેશ સારો છે.
 અમારા દેશમાં સતીઓ,
 અમારા દેશમાં સાધુ;
 અમારા દેશમાં સૌ છે,
 અમારો દેશ સારો છે.
 પ્રભુનો પાડ માનીશું,
 અમેાને જન્મ અહીં દીધો;
 સદા ગર્વે અમે કહીશું,
 અમારો દેશ સારો છે.

ડૉ. અંદુલાલ

૯

ભારતકા ડંકા

ભારતકા ડંકા આલમમેં જગવાયા વીર જવાહરને !
આધીન બનો, સ્વાધીન બનો, સમજ્યા વીર જવાહરને !

વહ લાલ જો મોતીલાલકા હૈ

હૈ લાલ દુલારા ભારતકા;

સોતે ભારતકો હક કરકે,

જગવાયા વીર જવાહરને — ભારતકાં

ધક રોશન આગ ધકધકતી હૈ

આઝાદી કી ઉસકે દિલમેં;

જિસસે યુવકોંકા મુદોદિલ

ચમકાયા વીર જવાહરને — ભારતકાં

આદર્શ ચરિતસે વહ અપને

યુવકોંકા હૈ સમ્રાટ બના;

આઝાદીકા ઊંચા ઝંડા,

ફહરાયા વીર જવાહરને — ભારતકાં

અજ્ઞાત

ભારત મૈયા

રે મને ભારત મૈયા વહાલી વહાલી.
 ભારત મૈયા વહાલી વહાલી,
 રે મને ભારત મૈયા વહાલી વહાલી.
 ભારત મૈયાનો બાળક નાનેરો,
 મૈયાની ગોદ મને વહાલી;
 મૈયાનું લૂણ અને મૈયાની રોટી,
 મૈયાએ કાયા ધડેલી — રે મને.
 ફૂલની સુવાસ અને ફળની મીઠાશથી,
 ભારતવાડી મનોહારી,
 દુનિયાના દેશમાં ભારત મૈયાની,
 જોડી નહિ જડનારી — રે મને.
 મૈયાની દેહે જંજીર ગુલામી,
 આંખે અંધારી જ ઘેરી;
 તોડું કે તૂટું; નિશ્ચે ઉગાડું —
 સૂરજ સ્વરાજનો સુનેરી — રે મને.

ચીમનલાલ ત્રા. ભટ્ટ

કડાંગ ધીન ધીન .

કડાંગ ધીન ધીન, કડાંગ ધીન ધીન,
ભારત માનો ડંકા વાગે !

દેવ-દુંદુભિ જેવો લાગે,
સૂતેલા ઝગ્ગાને જાગે,
જાગેલા સૌ આજસ ત્યાગે,
ખખરદાર થઈ કામે લાગે —

કડાંગ ધીન ધીન.

ઊંચે સાદે પીપી વાગે,
શરને એ સારી લાગે,
કાયર એથી છોટે ભાગે,
ભાગીને સંતાવા લાગે —

કડાંગ ધીન ધીન.

ગજ ગજ ઊંચી છાતી આજે,
ભારત સંતાનોની છાજે,
દેવીનાં દળ સૂણીને દાઝે,
એવો ગૌરવભર રવ ગાજે —

કડાંગ ધીન ધીન.

ત્રિભુવન વ્યાસ

૧૨

મહાસભાની સેના

મહાસભાની સેના ઊંપડી કૂચ કદમ કરતી,
એના નાદે ગાજી ઊડી ધમ ! ધમ ! ધમ ! ધરતી !

ચૌટાં ગાજે, ચકલાં ગાજે !

શેરી ગાજે, ફળિયાં ગાજે !

ગામે ઉપર ગામે ગાજે !

મહાસભાની હાકલ જ્યાં સૌને કાને પડતી,
નરનારી સૌ દોડી આવે જાણે ધરધરથી !

નાનાં આવે, મોટાં આવે !

રાજા આવે, રંક આવે !

ભોગી આવે, ભોગી આવે !

મહાસભાના ઝંડા હેઠળ સર્વે હારોહાર !

સ્વરાજ્ય લેશું, માથાં દેશું, કરો કરો નિરધાર !

સો.મા.ભાઈ ભાવસાર

મહાસભાનો અમ્મર ડંકો

મહાસભાનો અમ્મર ડંકો,
 વાગ્યો ગામેગામ,
 આજે વાગ્યો ગામેગામ.
 ઘેર ઘેર જઈ હાક સુણાવી;
 સ્વતંત્રતાની ભેરી બજાવી;
 ભેરીના જયનાદે જાગ્યાં
 હિંદી નર ને નાર,
 જાગ્યાં હિંદી નર ને નાર — મહાસભાનો.
 સ્વરાજ્યનો સંદેશો આપ્યો;
 સત્ય અહિંસા માર્ગ બતાવ્યો;
 સ્વદેશીના સૂત્રેથી બાંધ્યો
 ભારત ધન ભંડાર,
 બાંધ્યો ભારત ધન ભંડાર — મહાસભાનો.
 ઘોર રાત્રિ આથમી ગુલામી;
 ઉષા ઊગી આવી આ સામી;
 મહાસભાને નામે બોક્ષો
 ભારત જયજયકાર,
 બોક્ષો ભારત જયજયકાર — મહાસભાનો.
 બબલભાઈ મહેતા

૧૪

સારે જહાંસે અચ્છા

સારે જહાંસે અચ્છા, હિન્દોસ્તાં હમારા,
હમ બુલબુલે^૧ હૈં ઉસકી, વહ બોસ્તાં^૨ હમારા.
ગુરખતમે^૩ હોં અગર હમ, રહતા હૈ દિલ વતનમે,
સમજો વહીં હમે^૪ ભી, દિલ હો જહાં હમારા.
પરખત વહ સખસે ગિંચા, હમસાયા^૫ આસમાંકા,
વહ સંતરી હમારા, વહ પાસબાં હમારા.
ગોદીમે^૬ ખેલતી હૈં, ઉસકી હઝારો નદીયાં,
ગુલશન^૭ હૈ જિનંકે દમસે, રશ્કે^૮ જિનાં^૯ હમારા.

૧. બાગ ૨. પરદેશ ૩. પાડોશી ૪. બાગ ૫. સ્પર્ધા
૬. સ્વર્ગ.

અય આખરૂં^૭ ગંગા ! વહ દિન હૈ યાદ તુઝકો,
 ઝિતરા તેરે કિનારે જળ કારવાં^૮ હમારા.
 મઝહબ^૯ નહીં સિખાતા, આપસમેં યૈર રખના,
 હિંદી હૈં હમવતન હૈં, હિન્દોસ્તાં હમારા.
 યૂનાનો મિસરો રમ,^{૧૦} સળ મિટ ગયે જહાંસે,
 અય તક મગર હૈ યાદી, નામોનિશાં હમારા.
 કુછ ખાત હૈ કિ હસ્તી, મિટતી નહીં હમારી,
 સદિયોં રહા હૈ દુશ્મન, દવરે જહાં^{૧૧} હમારા.
 ઇકબાલ ! કોઈ મહરમ,^{૧૨} અપના નહીં જહાંમેં,
 માલૂમ કયા કિસીકો, દહેં નિહાં^{૧૩} હમારા.

ઇકબાલ

૭. નદી ૮. કારવાં ૯. ધર્મ ૧૦. તુર્કસ્તાન ૧૧.
 કાળચક્ર ૧૨. પૂછનાર ૧૩. છપું.

૧૫

પૂજારણ

હું તો પૂજારણ હો ! ભારત માતની;
આવોને પૂજીએ હો બહેન,
પૂજારણ હો ! ભારત માતની.
મારે પૂજાપો બહેન ! આજ તો ઊણો અધૂરો;
પૂજના ભવ્ય ઉર-કાંડ — પૂજારણ હો !
મારે પૂજામાં બહેન ! અર્પવાં ભક્તિનાં ફૂલડાં;
આશાનો ચેતવું પ્રદીપ — પૂજારણ હો !
દેવીનાં ચર્ણ હો બહેન ! રાખવું હૈયું આ રમતું;
આરતીએ મુક્તિ તણાં ગીત — પૂજારણ હો !
સાધવા સ્વરાજ્ય મારે બહેન ! માંડવા યજ્ઞો અમોલા;
દેવાં છે દેહ બલિદાન — પૂજારણ હો !
આવો તો પૂજીએ બહેન ! આજ સૌ ભેળાં મળીને;
હૈયું બન્યું હવે અધીર — પૂજારણ હો !

જયોત્સ્ના શુક્લ

હિન્દ મેરા આઝાદ રહે

મેરી જાં ન રહે મેરા સર ન રહે,

સામાં^૧ ન રહે ન યે સાજ રહે;

ફક્ત હિંદ મેરા આઝાદ રહે —

મેરી માતા કે સર પર તાજ રહે !

શાખ હિંદુ મુસલમાં એક રહે,

ભાઈ ભાઈસારે રસ્મે રિવાજ રહે;

ગુરુ ગ્રંથ કુરાન પુરાન રહે,

મેરી પૂજા રહે ઔ નમાજ રહે — મેરીં

મેરી દૂટી મડૈયા મેં રાજ રહે,

કોઈ ગૈર^૩ ન દસ્તન્દાજ^૪ રહે;

મેરી બીન કે તાર મિલે હો સબી,

એક ભીની મધુર આવાજ રહે — મેરીં

૧. માલમિલકત ૨. ભાઈ જવા ૩. બીજું ૪. હાથ નાંખનાર

યે કિસાન મેરે ખુશ હાલ રહેં,
પૂરી હો ફસલ^૫ સુખ સાજ રહેં;
મેરે બચ્ચે વતન પૈ નિસાર રહેં,
મેરી માબહિનોં કી લાજ રહે — મેરીં

મેરી ગાયેં રહેં મેરે ઐલ રહેં,
ઘર ઘર મેં ભરા સખ નાજ^૬ રહેં;
બી દૂધ કી નદિયાં બહતી રહેં,
હરમુ^૭ આનંદ સ્વરાજ રહે — મેરીં

માધોકી હૈ ચાહ ખુદા કી કસમ,
મેરે બાદ વક્ષાત^૮ યે બાજ^૯ રહે
ગાદેકા^{૧૦} કફન હો મુઝ પૈ પડા,
વન્દે માતરમ્ અલ્લાજ^{૧૧} રહે — મેરીં

માધવ

૫. પાક ૬. અનાજ ૭. હરેકને ૮. મૃત્યુ ૯. બાકી
૧૦. બાદીનું ૧૧. શબ્દ-મંત્ર

અને તું આંહી ?

સૌ જોધ જંગમાં જાય

અને તું આંહી ?

કરે શું આંહી ?

અરે તું આંહી ?

રણડંક શંખ સંભળાય,

અને તું આંહી ?

કરે શું આંહી ?

તું જુદા મહીં નહિ ગાજે,
તુજ બહેન તુંથી તો લાજે,
અરે, પણ કેમ થોભી રહેવાય ?

અરે તું આંહી ?

સૌ સમોવડા ખોલાવે,
રણશૂર ગીતો સૌ ગાવે,
સૌ સાજ ધરી સજ થાય,

અને તું આંહી ?

કરે શું આંહી ?

સૌ જોધ જંગમાં જાય,

અને તું આંહી ?

અરે તું આંહી ?

કરે શું આંહી ?

અંદ્રવદન મહેતા

૧૮

સ્વાતંત્ર્ય ગીત

(૧)

યુગ યુગ જૂનાં વજ્રસમાણાં, બંધન તૂટે આજે,
રોમે રોમે પૂરણુ જોમે, સ્વતંત્ર સંગીત બાજે,
જીવનસિદ્ધિ આવે, નવજીવન રસ લાવે,

સંજીવની જય દેવી !

જનમનમોહિની શક્તિ જય હે ! સ્વતંત્રતા જય દેવી !
જય હે ! જય હે ! જય હે ! જય જય જય જય હે !

(૨)

સ્વતંત્રતાની જ્યોતિ જાગે, શર વધે સંઘ્રામે,
શિરને સાટે, મુક્તિ માટે, ધૂમે રણ-મેદાને,
આગે આગે આગે, પ્રચંડ જય જય નાદે,

યૌવનમૂર્તિ દેવી !

જય અભયંકરી જનની જય હે ! સ્વતંત્રતા જય દેવી !
જય હે ! જય હે ! જય હે ! જય જય જય જય હે !

(૩)

સ્વતંત્ર વાયુ, સ્વતંત્ર વારિ, સ્વતંત્ર નર ને નારી,
સ્વતંત્ર ઊંચે ઓમ વિરાજે, સ્વતંત્ર ભારત મારી !
વહી જા સુદ્ધર વહી જા, પારતંત્ર્યની છાયા !

હે સ્વતંત્રતા દેવી !

સ્વરાજ્ય તૂંડી, સુરાજ્ય તૂંડી, સ્વતંત્રતા જય દેવી !
જય હે ! જય હે ! જય હે ! જય જય જય જય હે !

(૪)

સ્વતંત્ર જન્મું. સ્વતંત્ર શ્રવું, સ્વતંત્ર મરવું યાચું,
સ્વતંત્રતાની પાંખ પલાણી, સ્વતંત્ર નૃત્યે નાચું,
સ્વતંત્રતા ધ્રુવતારા, શ્રવનની રસધારા,
જન્મસિદ્ધ જય દેવી !

સ્વતંત્રતા, જય સ્વતંત્રતા, જય સ્વતંત્રતા જય દેવી !
જય હે ! જય હે ! જય હે ! જય જય જય જય હે !

ચિમનલાલ ભટ્ટ

૧૯

ધન્ય ઘડી આજે

જાગો ઓ હિન્દ બાળ,

સુપ્રભાત રાજે;

જાગો ભારત કુમાર,

ધન્ય ઘડી આજે — જાગો૦

હૃદય હૃદય એક ગાન,

રોમ રોમ એક તાન;

મુક્ત કંઠ, મુક્ત પ્રાણ,

ગગન ભરી ગાજે — જાગો૦

ત્રીસ કેટિ દેહ ભક્ષે,
આત્મજ્યેષ્ઠ એક જક્ષે,
શક્તિ ભક્તિ સાથ મળે,
જન્મભૂમિ કાળે — જાગો।૦

ના સુરાજ્ય, ના કુરાજ્ય,
ના, નહીં વિદેશી રાજ્ય;
જય સ્વરાજ્ય, જય સ્વરાજ્ય,
જીવન ગીત ગાળે — જાગો।૦

બંધ સકલ છિન્ન થાઓ,
તિમિર દૂર દૂર જાઓ;
સર્વ ઉદય સિદ્ધ થાઓ,
એ જ આશ આળે — જાગો।૦

થાક નહીં, જંપ નહીં,
પરમ જોમ એક સહી;
પ્રેમમત્ત ચિત્ત મહીં,
મુક્તિ ખીન બાળે — જાગો।૦

મુક્તિનું સુપર્વ આજ,
મુક્ત મુક્ત ગગન આજ;
મુક્ત હૃદય માહીં આજ
ભારતી વિરાળે — જાગો।૦

ચીમનલાલ પ્રા. ભટ્ટ

મૈયા મારી

જય હો ભારત મૈયા મારી,

જન્મભૂમિ જય મંગલકારી

—જય૦

કાણુ હશે એવાં નરનારી,

હોય નહીં દિલમાં ચિનગારી,

“ભારતીય હું, ભારત મારી,

જીવન તુજ પર જાઉં વારી?”

—જય૦

કાણુ ચાહે પરતંત્ર દશાં આ,

પીડિત મૂર્છિત હીન જીવન આ ?

ત્રીસ કાટિની એક ટેક આ,

“સ્વતંત્ર કરશું ભારત સારી.”

—જય૦

કાણુ કહે ભારત ના જાગે ?

યુગયુગની જડ નિદ્રા ત્યાગે,

મુક્તિકૃત્ર ચક્ષી રહી આગે;

વિશ્વવિજયિની હો મહતારી !

—જય૦

સ્વતંત્રતાના શૂરા યાત્રી,

સ્વતંત્રતા અમ જીવનધાત્રી,

મિટાવશું અંધનની રાત્રી,

સ્વતંત્ર ભારતમૈયા મારી

—જય૦

ચીમનલાલ પ્રા. ભટ્ટ

૨૧

મને વહાલું

મને વહાલું બાપુ કેરું નામ છે રે;
એને હૃદયે રઘુપતિ રામ છે રે —મને૦
પહેરી પોતડી ને ચાખડીએ ચાલતો રે;
વહાલો બાપા બધાને બનાવતો રે —મને૦
ઢેડ મેલાધેલાને લેતો સોડમાં રે,
એનો આતમ રમે રણછોડમાં રે —મને૦
વહાલો બોખી ડોસીની લીધી સાર છે રે,
અનઘાતા રૂડા રેંટિયાના તાર છે રે --મને૦
દુઃખ પોતે વેઠે ને બીજા હારતા રે,
વહાલો માંડી પ્રહ્લાદજીની વારતા રે —મને૦

તનસુખ ભટ્ટ

૨૨

ગાંધી તોરા રાજમાં

ગાંધી તોરા રાજમાં ઘોળી ટાપીનો ઘેર,
રૂંડો ગાંધીડો !

કપાસ પીલી, રૂને પીંછ, પૂણી અનાવશું આજેજી;
પૂણી કાંતી, સૂતર વણીને ખાદી ઓઢશું આજેજી.
ગાંધી તોરા રાજમાં ખેડૂત કરે છે લાંદર,
રૂંડો ગાંધીડો !

વિદેશી કાપડ ભૂખે મારે, વાપરવું એ શોભે નહિ;
ભૂખે મરીને, ગુલામ બનીને, જાંજીરે જકડાવું નહિ.
ગાંધી તોરા રાજમાં ગરીબ કરે છે લાંદર,
રૂંડો ગાંધીડો !

મરદો જેવા મરદો થઈને ગુલામી તમને શોભે નહિ;
શૂર બનો, આઝાદ બનો સૌ, કદી કાઠથી ડરવું નહિ.

અજ્ઞાત

૨૬

૨૩

વિશ્વ વિભૂતિ

કેણુ તપસ્વી આવ્યો

રે ! કેણુ મહાજન આવ્યો ?

વૈભવ કીર્તિ તૃણા ત્યાગી,

ભવ્ય ક્ષત્રીનો અનુરાગી;

દીન દલિતનો સાચો સંગી,

પંચ મહાવ્રતધારી,

રે ! ભારતગૌરવ ગાંધી !

જોને વસ્ત્રવિહીન શરીરે,

પગપાળો દૂર પંથે વિચરે;

બોર તિમિરે દીપક ધારે,

ડૂંબતાં માનવ તારે,

રે ! ભારતગૌરવ ગાંધી !

માનવ-મુક્તિ કાજ તલસતો,
રંક અમીરના ભેદ ભૂલવતો;
અજ્ઞાતશત્રુ થઈને ફરતો,

પુણ્ય પુરુષ કો દીઠો

રે ! ભારતગૌરવ ગાંધી !

તપસી, અવધૂત પંડિત કે એ,
રાજનીતિજ્ઞ વિચક્ષણુ નર એ;
રણસુભદ્ર શહીદ કે છે એ !

અણુદીઠ વિપ્લવવાદી,

રે ! ભારતગૌરવ ગાંધી !

કોઈ કહે છે “મૂડીવાદી,”

કોઈ “ઉચ્છેદક” ગાંધી !

“સજ્જ ક શ્રેષ્ઠ” કહે કો ગાંધી !

અગમ, અતુલ, અનુપમ,

રે ! ભારતગૌરવ ગાંધી !

ભારતના ઉજ્જવલ આકાશે,
સ્વાધીનતાના નવ ઇતિહાસે;
કુમકુમ-અંકિત લેખ લખાશે,

ભારતભાગ્ય-વિધાયક,

એ વિશ્વવિભૂતિ ગાંધી !

જયેન્દ્રના શુકલ

એવા ગાંધી ગુજરાતે ઊતર્યા

એવા ગાંધી ગુજરાતે ઊતર્યા રે !
 એનું સૂકું શરીર જાણે લાકડી રે,
 માંહે જોરાવર છે જીવ — એવા ગાંધી૦
 એણે ઘેર ઘેર રેંટિયા મોકલ્યા રે,
 લેવા સૂતરને તાંતણે સ્વરાજ્ય — એવા ગાંધી૦
 એણે સાદાર્થ શીખવી દેશને રે,
 દારૂ તાડી કરાવ્યાં દૂર — એવા ગાંધી૦
 લોક વાટ જીએ છે પ્રભુ આવશે રે,
 નવ જાણે આવ્યો આવનાર — એવા ગાંધી૦
 એનો ધન્ય જનમ ધન્ય જીવવું રે,
 માતાએ ઉપાડ્યો ધન્ય ભાર — એવા ગાંધી૦
 એનો મોંઘો આદેશ લોકો ઝીલતા રે,
 બોલી ભારતનો જયજયકાર — એવા ગાંધી૦

ગિરીશ

૨૫

યુગદેવ

હો યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ :

કંઈ ઉઘાડી તેં અમ આંખડીઓ,

યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

કંઈ ખિન્નાવી તેં ઉર-પાંખડીઓ,

યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

માત-મુક્તિના મંત્ર મધુરા,

શીખવ્યા વગાડી વાંસળી, હો !

યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

વધાવું ભરી ફૂલછાખડીઓ,

યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

મેહજ્જળ તિમિર મહીં એ,
ભૂલ્યાં હતાં સૌ વાટડીઓ,
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.
અંધાર વિદારતો ચાંદલિયો,
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

દુઃખે દૂખેલાં બન્ધુ અને હા,
દુઃખે દૂખી'તી ગાવડીઓ,
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.
તારી તેં અમ નાવડીઓ,
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

શાન્તિ-નીતિના પાઠ ભણાવી,
વરસાવી સુખ વાદળીઓ,
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.
વધાવું ભરી ફૂલછાંયડીઓ,
યુગદેવ ! પૂજું પાવડીઓ.

મૂળજીભાઈ પી. શાહ

ગાંધી તું

ગાંધી તું આજ હિંદી એક શાન બન ગયા !
સારી મનુષ્યજાતિકા અભિમાન બન ગયા !

— ગાંધી૦

તું સત્ય, અહિંસા, દયા, નિઃસ્વાર્થ લ્યાગસે,
ધસ આજ મૃત્યુક્ષોકમેં ભગવાન બન ગયા

— ગાંધી૦

તેરા પ્રભાવ સાદગી હસ્તિકો દેખકર,
દુશ્મન બી બેજબાં^૧ હો કે હૈરાન^૨ બન ગયા

— ગાંધી૦

તું દોસ્ત હૈ હર કોમકા હર દિલ અજીજ^૩ હય,
સારા જહાં આજ તેરા કદરદાન બન ગયા

— ગાંધી૦

તેરી નસીહતોમેં^૪ વહ જાદુકા અસર હૈ,
જિસકો લગી હવા તેરી ઇન્સાન બન ગયા

— ગાંધી૦

ધિક્કાર હૈ માધવ હમેં તેતીસ કોટિકો,
તુજસા ફકીર જેલકા મહેમાન બન ગયા

— ગાંધી૦

માધવ

૧. મૂક. ૨. ચક્રિત. ૩. ખ્યારું. ૪. શિખામણુ

૨૭

આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

પુનિત મંત્રોનાં વ્રન્દ (૨)

આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

મૈયા ભારતી સોહંત (૨)

આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

કુંજે વસંત કંઠકિ ગુંજે નવ પ્રેરણા,
કાકિલા સુકંઠે ટહુકંત !

આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

હૈડે રસચેતના જગાવે રંગજ્યોત શી,
પિંડે અસ્ત્રાંડ પ્રગટંત !

આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

અંતર મહીં ભક્તિ જગન્નાથ જન્મભૂમિની,
ઝગમગ કેા ઓજસે લસંત !

આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

શોભન જગમોહન યતાવી જીવન-માધુરી,
હિંદી નવ કેાડે હસંત !

આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

મંજુલાલ મજમુદાર

૨૮

તારણુહાર

(૧)

અમારો ગાંધી, અમારો બાપુ,
મોહન અમારો દેવાનો હાર !
માનવ મુક્તિ હાડકાનો પણ,
આતમનો ગરવો ગિરનાર !
દેહધારી એ તોય વિદેહી,
ભારતભૂમિનો ભવ્ય કુમાર !
દીન તણો દીનખંધુ એ સાચો,
પ્રેમ તણો વળી પારાવાર !

(સહગાન)

કાટિ રે કાટિ માનવ ગાળે
એક અવાળે, 'તારણુહાર !
જીવળે બાપુ, જીવળે ગાંધી,
એ નવજીવન રેલવનાર !'

(૨)

વૈભવ છોડ્યો, વાસના ત્યાગી,
રંકનો રંક એ કૌપીનધાર !
સૂતરને એક તાંતણે તાર્યા,
દુઃખ-દૂખેલ જે લોક અપાર !
ચક્ર સુદર્શન, દારિદ્ર્યમોચન,
મંગળ મોહનનું હથિયાર !
દરિદ્રનારણ્ય-સેવનનું શુભ
મુક્તશું મુક્તિનું સિંહદાર !

(સહગાન)

કાટિ રે કાટિ માનવ ગાળે
એક અવાળે, 'તારણહાર !
જીવળે આપુ, જીવળે ગાંધી,
એ નવજીવન રેલવનાર !'

(૩)

ઘોર ગુલામીનું આયખું ખૂટે,
જીવનના રસ શોષણહાર !
જુગજુગ જામેલ મેલમાં નિતનિત
નૂતન વાધતો'તો અંધકાર !

સ્વાતંત્ર્ય-સૂરત મોહિની મૂરત,
આજ ઊગી અમ ભારતદ્વાર !
નાશ ગુલામીનો - નાશ ગુલામીનો,
સ્વાતંત્ર્ય-સૂર્યનો જયજયકાર !

(સહજાન)

કાટિ રે કાટિ માનવ ગાળે
એક અવાળે, 'તારણહાર !
જીવળે બાપુ, જીવળે ગાંધી,
એ નવજીવન રેલવનાર !'

(૪)

“સત્યને કારણ જીવન-ધારણ,
સત્યને અર્થ તળે અવતાર,”
મારગ બૂઠ્યાને પ્રાણથી પૂરણ,
સત્યનો મંત્ર સુણાવનહાર !
વેર-બળેલો ને ઝેર-ઝળેલો,
હિંસા થાકેલો જે સંસાર !
મંત્ર અહિંસાથી તેહને તર્પતો
ગૌતમનો દૂળે અવતાર !

(સહગાન)

કાટિ રે કાટિ માનવ ગાળે
એક અવાળે, 'તારણુહાર !
જીવળે બાપુ, જીવળે ગાંધી,
એ નવજીવન રેલવનાર !'

(૫)

ભારત જીત્યો અને જગ જીત્યો,
યોગી એ આતમનો જીતનાર !
મિત્રને જીત્યો ને શત્રુને જીત્યો,
ઘટઘટનો વિજયા સરદાર !
જાગળે લોકો, પ્રીછળે લોકો,
મૃત્યુનાં અમૃતનો પ્રીછનાર !
માનવમાં મહામાનવ રૂડો,
સો સો શતાબ્દનો મંથનસાર !

(સહગાન)

કાટિ રે કાટિ માનવ ગાળે
એક અવાળે, 'તારણુહાર !
જીવળે બાપુ, જીવળે ગાંધી,
એ નવજીવન રેલવનાર !'

(૧)

આજ અમારાં હાં દિલડાં નાચે,
મુખડાં હાસે અપરંપાર,
જેર કરી અમ આતમ ગાજે
ભારત-બાપુનો જયજયકાર !
આલમની એક ચીસ ઊઠે છે
માનવ ભાગ્ય તણે દરબાર,
તારજે તારજે, તારજે ત્રાતા.
હિંદનો - પૃથ્વીનો તારણુદાર !

(સહગાન)

કાટિ રે કાટિ માનવ ગાજે
એક અવાજે, 'તારણુદાર !
જીવજે બાપુ, જીવજે ગાંધી,
એ નવજીવન રેલવનાર !'

ચીમનલાલ ભટ્ટ

૨૯

ગાંધીનું શરણુ

ગાંધીને શરણે આવો રે, અવસર છે છેલ્લો.
તેના તે ગુણુ તમે ગાઓ રે, અવસર છે છેલ્લો.
દારને છોડી, તાડીને છોડી,
દૂધ ને છાશ તમે પીજો રે, અવસર છે છેલ્લો.
માંસને છોડી, મચ્છીને છોડી,
ગોળ ને રોટલો ખાજો રે, અવસર છે છેલ્લો.
ભૂવાને છોડી, ભૂતડાને છોડી,
રામનું નામ તમે લેજો રે, અવસર છે છેલ્લો.
પરદેશી છોડી, વિલાયતી છોડી,
ખાદીને પ્રેમથી પહેરજો રે, અવસર છે છેલ્લો.
વેરને છોડી, ઝેરને છોડી,
હિંત ને પ્રીતથી રહેજો રે, અવસર છે છેલ્લો.
કૂડને છોડી, કપટને છોડી,
સતને રસ્તે રહેજો રે, અવસર છે છેલ્લો.

અજ્ઞાત

૩૦

ગાંધી મસાલો

અસુખ જીવમાં વાધ્યું ઘણું, ને
રોગે તે દેશને ઘેરિયો રે;
દેશદેશના બહુ વૈદો જ તેડિયા,
તેમ તેમ રોગ બહુ વાધિયો રે — અસુખ૦
પીડા તે પારખી ગાંધીજી ધાયા,
મરી મસાલો આપિયો રે;
જેમ જેમ આપિયો તેમ તેમ માગિયો,
આખો હિંદ તો જાગિયો રે — અસુખ૦

રાનીપરજમાં ગાંધી મસાલો,
ધણા જનોએ ચાખ્યો રે;
ચાખ્યો ચાખ્યો એટલો ચાખ્યો,
આખા ડિલ પર નાખ્યો રે — અસુખં

તેજનો ઘણો ગુણકારી એ તો,
રોગીના રોગને હાંક્યો રે;
તીરોગી થઈને સખળા રે બન્યા,
પગમાં જોર નવું આવિયું રે — અસુખં

સર્વે ભાઈઓ ગાંધી મસાલો
ગજવે ઘાલી રાખજો રે;
શાકમાં નાખજો, પાકમાં નાખજો,
એમ ને એમ તમે ફાકજો રે — અસુખં

ઉકાભાઈ ચોધરી

૩૧

ભીલોનું ગાંધીગીત

(ભીલોડી ગીતનો ઢાળ)

ગાંધીનાં ગીતાં ગાએા, ઓ ભીલભાઈ,
ગાંધીનાં ગીતાં ગાએા.
ગાંધીનાં મનખાં^૧ થાએા, ઓ ભીલભાઈ,
ગાંધીનાં મનખાં થાએા.
અલક^૨ મલકનો માનીતો ગાંધી,
મનખાં જેવો પણુ દેવ !
હરગ^૩ સોડી^૪ આપું^૫ દુઃખિયાંનિ કાજે,
આઈ યો^૬ ધરમનો દેવ — ગાંધીનાં૦

૧. માણસો ૨ દુનિયા ૩. સ્વર્ગ ૪. છોડી
૫. આપણુ ૬. આવ્યો.

દુઃખિયાંનાં દુઃખ દેખી કકળા ઊઠે
 એનાં કાળજડાંની કળા;
 ભૂખાંની ભૂખ એને ભરખી જતી,
 એણે કાયા નાખી દળા — ગાંધીનાં૦
 ઊંચાનીચાના એને ચાળા ગમે નહિ,
 નાગા ઉઘાડાને કાજ;
 ભીલાંને ભાળી લંગોટી વાળા
 એણે, એવો ગરીબનવાજ — ગાંધીનાં૦
 ધરમ, હાથ ને બહાદરીની
 નવલી^૭ ઝંડી રોપી;
 વેઠવારા વળી જોરજુલમથી
 બચાવે ગાંધીટોપી — ગાંધીનાં૦
 જીવ મારો નથી, ચોરી કરો નથી,
 ગાંધીવાળા^૮ જો થાઓ;
 હરો^૯ ખાઓ નથી, ભાંગ^{૧૦} પીવો નથી,
 ઇદારી^{૧૧} રમવા ન જાઓ — ગાંધીનાં૦

૭. અવનવી ૮. ભીલો ખાદી ટોપીવાળાને ગાંધી-
 વાળાને નામે ઓળખે છે. ૯. દારૂ ૧૦. તમાકુ ૧૧. ઘાડ
 પાડવા.

ઉંગળવા પડહે ને ધુંગળવા^{૧૨}પડહે,
સોરાંને^{૧૩}ભણવા ભેળે;
ડગરાં^{૧૪}મટીને મનખાં થહો મારે,
દીકરીના દુકડા^{૧૫}ન લેળે — ગાંધીનાં૦

બીકણુ બલાડાં મટી વનના ઓ વાધો,
ઝટ દઈ જાગી જાળે;
ડામેર,^{૧૬}ભાભોર,^{૧૭}નિમામ,^{૧૮}હંગાડા,^{૧૯}
હગળા^{૨૦}બહાદર થાળે — ગાંધીનાં૦

ટાપાવાળાને સલામ કેવી ?
જેણે દનિયા બાંધી;
એક બડો બાપો રામ છે સાહેબ,
બીજા હક્કર ને ગાંધી — ગાંધીનાં૦

ઈશ્વરલાલ વૈદ્ય

૧૨. નાહવુંધોવું પડશે. ૧૩. છોકરાં ૧૪ દોર
૧૫. દોકડા ૧૬-૧૭-૧૮-૧૯. કુળોનાં નામ ૨૦. સઘળા

ખાદી રંગ લાગ્યો

હું તો કાપડ બજારે ગઈ'તી,

રે ખાદી રંગ લાગ્યો;

પરદેશીનાં પોટલાં દીઠાં,

તે દિલને ડંખ લાગ્યો.

શોધી શોધીને બહેન! હું તો થાકી રે — ખાદીં

બેયાં વાયલ ને આંખ થઈ રાતી રે — દિલનેં

હું તો ભર્યા બજાર માંછ ઊભી રે — ખાદીં

કાઈ દીઠો ન દેશનો સપૂત — દિલનેં

મારા દેશમાં કપાસ ફાલ ફાલ્યો રે — ખાદીં

વેચ્યો વેચ્યો વિદેશમાં તમામ — દિલનેં

મારા ખેડૂતે ખતે ઉગાડ્યો રે — ખાદીં

વસ્ત્રહીણું ફરે છં એનાં બાળ — દિલનેં

મારા વણકરની વાત કાણુ બાણે રે — ખાદીં

પૂરો રોટલો ન પામે એનાં બાળ — દિલનેં

શિર ચોટયું કલંક બહેન કાઢો રે — ખાદીં

પરદેશીનાં મોહ હવે છાડો રે — દિલનેં

જયોત્સ્ના શુક્લ

કાચા સૂતરનો તાંતણો

અતૂટ એક કાચા સૂતરનો તાંતણો !

- હારે ઓલી લોઢાની બેડિયું તૂટે — અતૂટ૦
 હારે ઓલી સોનાની સાંકળી વઢૂટે — અતૂટ૦
 હારે ધાર ખાંડાની તેય થાય ખાંડી — અતૂટ૦
 હારે હાર માને હજાર તોપ ગાંડી — અતૂટ૦
 હારે દુર્ગાળિયાં શું બળિયાંને બાંધે — અતૂટ૦
 હારે શામળાં શું ઉજળિયાંને સાંધે — અતૂટ૦
 હારે અંધ સાથે આંખાળાંને બાંધે — અતૂટ૦
 હારે પંગુ સાથે પાંગાળાંને સાંધે — અતૂટ૦
 હારે રંક સાથે તે રાજવી બાંધે — અતૂટ૦
 હારે રામ સાથે તે માનવીને સાંધે — અતૂટ૦
 હારે કાંતા કાંતા ને બાંહેન પૂરી પ્રીતે — અતૂટ૦
 હારે કાંતા કાંતા ને ભાઈ એકચિત્તે — અતૂટ૦
 હારે ધરોધરમાં એ પ્રેમને પસારે — અતૂટ૦
 હારે મારી ભારતીના ભારને ઉતારે — અતૂટ૦
 હારે રૂડા રેંટિયા અખૂટ બાપ દેળે — અતૂટ૦
 હારે બાપુ ગાંધીજીની જિંદગીનો રહેળે — અતૂટ૦

જીગતરામ દવે

માથે કાંતવાનું દેવું

માથે કાંતવાનું દેવું,

જોજો ભૂલમાં નહિ જાય.

એનું વ્યાજ ઘોડા જેવું,

જોજો પાછળ નહિ પહોંચાય.

આજ વિતાડી જો આજસમાં,

કાલ હાંકવાં થાશે વસમાં;

આગ લાગે ત્યારે, જ્યારે આગ લાગે ત્યારે,

જોજો ફૂલો નહિ ખોદાય — માથેં

ગરીબનું છે પૂજન માંડયું,

અક્ષત કુંકુમ પાર ઉતાર્યું;

દરિદ્રનારાયણનું, અંતે દરિદ્રનારાયણનું,

જો જો નૈવેદ્ય નહિ વીસરાય — માથેં

રંક સુખી ત્યાં રાજ સુખી છે,

રંક દુઃખી ત્યાં રાજ દુઃખી છે;

રંકનો પડછાયો, રાજ રંકનો પડછાયો,

જો જો કાયમનો એ ન્યાય — માથેં

પ્રીતમલાલ મજમુદાર

૩૫

તકલી ભલી

તકલી ભલી તકલી ભલી, તકલી મને વહાલી રે,
તકલી ચલી તકલી ચલી, શુભ સૂતર વાળી રે...તકલી૦
તકલી રમે તકલી ભમે, હાથમાં દર્ધ તાળી રે,
રમઝૂમે ને રાસ રચે, સરર ધ્રુમ્મ ચાલી રે...તકલી૦
તકલી કાંતો, તકલી કાંતો, વસ્ત્રની પૂરનારી રે,
સંગે સહુ રંગે કાંતો, અંગે ખાદી ધારી રે...તકલી૦
નકલી એંજિન, નકલી મોટર, નકલી ઊડણુગાડી રે,
અસલીમાં એક અસલી તકલી, સકળ કળની દાદી રે
...તકલી૦

તકલી જરીક અમથી ભલે, ભારતહિતકારી રે,
ગિરિધારીની ટચલી એ તો, દીનન દુઃખહારી રે...તકલી૦

ચીમનલાલ ભટ્ટ

૩૬

તકલી મારી

તકલી મારી વાહ મઝાની, ગાંધી બાપુએ વખાણી.

એ તો કેવી આનંદ ફેરી વાત છે !

તકલી સાચી કામધેનુ,

મીઠી મોહનજીની વેણુ,

એ તો કેવી આનંદ ફેરી વાત છે !

હુંગર સૂતરના બનાવે,

તારે તારે સ્વરાજ લાવે,

એ તો કેવી આનંદ ફેરી વાત છે !

પર

નાના નાના મારા હાથ,
કેવા શોભે તકલી સાથ,

એ તો કેવી આનંદ કેરી વાત છે !

તકલી ફેર ફુદરડી ફરતી,
ડાખા જમણી વારા ફરતી,

એ તો કેવી આનંદ કેરી વાત છે !

મારી મુઠ્ઠીમાં સમાણી,
મારા દેશની કમાણી,

એ તો કેવી આનંદ કેરી વાત છે !

કાંતે બા અને બાપાજી,
દાદીમાયે રાજી રાજી,

એ તો કેવી આનંદ કેરી વાત છે !

કાંતે કેટલિક ભારતવાસી,
તો તો દુઃખડાં સૌ જય નાસી,

એ તો કેવી આનંદ કેરી વાત છે !

તકલી ગુરુ અમે તો માની,
વર્ધા-વિદ્યા એમાં જાણી,

એ તો કેવી આનંદ કેરી વાત છે !

ચીમનલાલ બટ

૩૭

ઉધોગ—ધૂન

તકલી મારી બેન, રૂડો રેંટિડો છે ભાઈ,
આખા મારા ઘરનાં ઢાંકે સાચી એ સગાઈ
—હોજી સાચી એ સગાઈ.

પટપેં પટપેં ગુંજે પીંજણુ કરતી સુંદર પોલ,
વાદળીઓના ઢગલા જેવો ગોળ ગોળ ગોળ
—હોજી ગોળ ગોળ ગોળ.

કળીઓ જેવી પૂણી, સૂતર કિરણો સમ સોહાય,
ખાદીમાં આખાદી સાચી, આનંદ મંગળ થાય
—હોજી આનંદ મંગળ થાય.

ચીમનલાલ ભટ્ટ

રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ

રેંટિયો દીન તણો દાતાર,
રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ.

રેંટિયો ભૂખ્યાંનો ભંડાર,
રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ.

રેંટિયો અન્નજળનો દેનાર,
રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ.

રેંટિયો વસ્તરનો પૂરનાર,
રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ.

રેંટિયો દુઃખદરનો હરનાર,
રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ.

રેંટિયો આંગણનો શણગાર,
રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ.

રેંટિયો ગરીબડાંની ગાય,
રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ.

રેંટિયે ગરબાં ગુણિયલ થાય,
રેંટિયે લેજ્ઞે હરિનું નામ.

રમણલાલ સોની

પીશો મા

તમે પીશો મા, પીશો મા, પીશો મા,
દારવો પીશો મા !

તમે ભડ ભડ ભડ બાળનારો,
કે દારવો પીશો મા !

તમે પીઓ તો ગોરસ પીજો,
કે દારવો પીશો મા !

તમે ભડ ભડ ડિલ બાળનારો,
કે દારવો પીશો મા !

તમે પીઓ તો પ્રેમરસ પીજો,
કે દારવો પીશો મા !

તમે ભડ ભડ દિલ બાળનારો,
કે દારવો પીશો મા !

તમે પીઓ તો આમરસ પીજો,
કે દારવો પીશો મા !

તમે ભડ ભડ ધન બાળનારો,
કે દારવો પીશો મા !

તમે પીઓ તો રામરસ પીજો,
કે દારવો પીશો મા !

તમે ભડ ભડ પુણ્ય બાળનારો,
કે દારવો પીશો મા !

જીગતરામ દવે

હાથે કામ કીજીએ

અમે હાથે તે કામ બધાં કીજીએ રે;
નહિ બાધા કે બંધનોથી બીજીએ રે. અમેં

અમે જોઈએ તપાસીએ ને ખૂજીએ રે;
અમે ભાંગીએ, તોડીએ ને પાછા જોડીએ રે. અમેં

અમે સર્વે દેશોમાં ઘૂમી આવીએ રે;
જેવા કાવે તેવા સાજ અંગ ધારીએ રે. અમેં

કાને પરવા છે પહોંચીએ કે થાકીએ રે;
કાને પરવા છે કાવીએ કે હારીએ રે. અમેં

અમે લીધાં કામ એમ કેમ છોડીએ રે ?
કદી છોડીએ તો મોત માગી લીજીએ રે. અમેં

અમે બાવડાંના બળે નિપજવીએ રે;
પ્રાણ ખરચીને ગમતાં ઘર બાંધીએ રે; અમેં

એવાં હાથનાં ચણેલ ઘર વસાવીએ રે. અમેં

જીગતરામ દવે

સદ્ગીત

ચાલો જીઠોને આજ કરીએ સદ્ગીત,
નાનાં ને મોટાં, બહેનો ને ભાઈ.

કચરાનો પાર નહીં,
પૂંજો અપાર અહીં,
ભૂંડું તે ભૂખ જેવું ના રે સહેવાય.... ચાલો.

આંગણિયાં વાળીએ,
શેરીએ ઉગ્મળીએ,
રંગોળી રંગ ઘેર ઘેરે સોહાય... ચાલો.

અમે અમારા
ભંગી થનારા,
ખંખેરી નાંખી ખોટી મોટાઈ... ચાલો.

માતા બધાંની
ભંગી સદાની,
તોયે એની રજ માથે લેવાય... ચાલો.

વાયુયે ભંગી,
વરસાદે ભંગી,
મોટા ભંગી દાદા સૂરજ સોહાય... ચાલો.

અંધારાં કાપવાં,
અજવાળાં વેરવાં,
સાચો ધરમ એ સાચી સદ્ગીત... ચાલો.

ચીમનલાલ ભટ્ટ

પાપના ભારા

સદીઓ જૂના પાપના ભારા, આજે ભસમ થાય,
 છૂત અછૂતનાં ઝેર હળાદળ આજે શમી જાય,
 અછૂતો ભાઈ અમારા,
 હરિજન હરિને પ્યારા !

દૂર કરેલાં, વૃતકારેલાં, દુઃખદૂખ્યાં હરિજન,
 અંતર એનું 'હાય' પુકારે, 'જીલમ શો ભગવન !'
 ઓરે ઓ નીચાજોણું,
 જગતમાં હિન્દુઓનું !

નરકનં જે દૂર કરે તે નરક માંહી રિખાય;
 અમૃત સાટે વિષની પ્યાલી, કેવો શેતાની ન્યાય !
 આ તે શું ધર્મ હશે કે ?
 કલંકિત હાય અરેરે !

માણસ જેવાં માણસને કેમ હડે હડે કહેવાય ?
 હૃદય માંયલો રામજી એનો રૂંવે રૂંવે દુભાય,
 ઓરે ! ભૂડાં ભૂખનાં જેવાં,
 આવાં કેવાં માનવ હૈયાં ?

અડશેા મા, વળી આવશેા મા કોઈ દેવનાં મંદિર માંય,
પતિતપાવન દેવ અમારા, પતિતથી અભડાય !

ઓરે ઓ દેવની હાંસી !

મટયા દેવ મંદિરવાસી !

રામ ભજે ને તુલસી પૂજે, એકતારો લઈ ગાય,
આતમજ્ઞાનનાં ગીત મધુરાં, આનંદમંગળ થાય,

આવાંને શું અછૂત કહેશે ?

અછૂત જગે થઈ રહેશે !

હાડ અછૂત કે ચામ અછૂત કે જીવ અછૂત કહેવાય ?

પંચભૂતોના પિંજર માંહે અછૂત વસે ક્યાંય ?

ખરેખર મનનાં ભૂતો !

જગો, જિંદો, ભાગી છૂટો !

જિંચ ન હો કોઈ, નીચ ન હો કોઈ, બની રહો ભાઈભાઈ !

ગંગાયમુના અંગમ સરખી, મંગલ પ્રેમસગાઈ !

અંધારાં ઘેર શમાવો,

પ્રભુ ! પ્રેમજ્યોતિ ઝગાવો !

ચીમનલાલ ભટ્ટ

બાળાં ભોળાં ગામડિયાં

અમે બાળાં ને ભોળાં ગામડિયાં,
 અમે રેંટિયા શાં ઘૂમીએ ગોળ
 — હળી મળી હૈયાના હેતની દ્યો તાળી.
 અમે કામ કરનાર કામણુગારાં,
 અમે જાણીએ નહિ જરી ડોળ. હળી મળીં
 અમે મૂંગાં મૂંગાં ભારતે વહીએ,
 નવ કરીએ બક બક બક. હળી મળીં
 અમે ઘર લીંપીએ દઈ ઓકળીએ,
 અમ વાસણુ તો ચક ચક ચક. હળી મળીં

અમે દેયાં મીઠાં ને ઊજળાં,
 અમે મીઠડાં દૂધ દોહનાર. હળી મળીં
 અમે સાચા તે સારને ખેંચીએ,
 ફેરવીએ વલોણાં ધરરર. હળી મળીં
 અમે હસતાં રમતાં જર્ઝીએ ફૂલે,
 ખેંચી પાણીડાં કાઢીએ સરરર. હળી મળીં
 અમે વડલાની ડાળે ઝૂલતાં,
 ભૂલી જર્ઝીએ વૈશાખના તાપ. હળી મળીં
 અમે ખેતરે જર્ઝીને મલપતાં,
 ભૂલી જર્ઝીએ ત્યાં ધરના સંતાપ. હળી મળીં
 અમે અભણુ છતાં સુખદુઃખમાં
 ભણુ જાણીએ રામ રામ રામ. હળી મળીં
 થર્ઝ વેળ હવે કામે જર્ઝીશું અમે,
 તમે આમ — અમે આમ આમ આમ.

હળી મળીં

અજ્ઞાત

જય જય ગરવી ગુજરાત !

જય જય ગરવી ગુજરાત !

જય જય ગરવી ગુજરાત !

દીપે અરુણું પરભાત;

ધ્વજ પ્રકાશશે ઝળળ કસુંબી,

પ્રેમશૌર્ય-અંકિત;

તું ભણુવ ભણુવ નિજ સંતતિ સૌને,

પ્રેમભક્તિની રીત;

ઊંચી તુજ સુન્દર જાત !

જય જય ગરવી ગુજરાત !

ઉત્તરમાં અંબા માત,

પૂરવમાં કાળી માત;

છે દક્ષિણ દિશમાં કરંત રક્ષા

કુંતેશ્વર મહાદેવ,

ને સોમનાથ ને દ્વારકેશ એ

પશ્ચિમ કેરા દેવ;

છે સહાયમાં સાક્ષાત,

જય જય ગરવી ગુજરાત !

નદી તાપી નર્મદા જોય,
 મહી ને ખીજી પણ જોય,
 વળી જોય સુભટના જુદરમણને,
 રત્નાગર સાગર;
 પર્વત ઉપરથી વીર પૂર્વજો
 દે આશિષ જયકર;
 સંપે સોઢે સહુ જાત !
 જય જય ગરવી ગુજરાત !
 તે અણહિલવાડના રંગ,
 તે સિદ્ધરાજ જયસંગ,
 તે રંગ થકા પણ અધિક સરસ રંગ
 થશે સત્વરે, માત !
 શુભ શકુન દિસે મધ્યાહ્ન શોભશે,
 વીતી ગઈ છે રાત;
 જન ધૂમે નર્મદા સાથ !
 જય જય ગરવી ગુજરાત !

વીર નર્મદ

૪૫

ગુજરીની ગૃહકુંજે

ગુજરીની ગૃહકુંજે !

અમારું જીવન ગુંજે ગુંજે — ગુજરીની૦

આંખ અમારી ખૂલી અહીં પહેલી,

પગલી ભરી અહીં પહેલી;

અહીં અમારા યૌવન ફેરી

વાદળાઓ વરસેલી

— ગુજરીની૦

અહીં શિયાળે તાપ્યા સગડી,
કાકિલ સૂણી વસંતે;
અપાઢનાં ધનગર્જન ઝીલ્યાં,
રણઝણુતા ઉરતંતે — ગુર્જરીનીં

અમે ભમ્યા અહીંનાં ખેતરમાં,
ડુંગરમાં કેતરમાં;
નદીઓમાં નાહ્યા આળોટ્યા,
કુદરત પાનેતરમાં — ગુર્જરીનીં

અહીં અમારાં તનધન અપ્યાં,
પૌરુષનિધિ સૌ ખર્ચ્યાં,
વિશ્વવાડીને સુકલિત કરવા
નસનસથી રસ અર્ચ્યાં — ગુર્જરીનીં

અહીં અમે રોયા કલ્લોલ્યા,
અહીં ઊઠ્યા પછડાયા;
જીવનજંગે જગત ભમ્યા, પણ
વીસરી નહિ ગૃહમાયા — ગુર્જરીનીં

સુન્દરમ

૪૬

અમે ડરતા નથી

અમે ડરતા નથી હવે કાઠથી રે,
સદા ભજ્યે ભલા ભગવાન — અમે૦
બીક રાખે મનુષ્યો બાયલા રે,
અમે બહાદુર ને બળવાન — અમે૦
બીક રાખે હરામી આળસુ રે,
હાથપગમાં અમારું તાન — અમે૦
માર ખાશું અમે નહિ કાઠનો રે,
નહિ વેડી લેશું અપમાન — અમે૦
છેતરાશું નહિ અમે કાઠથી રે,
રૂડી વિદ્યાર્થી આવશે ભાન — અમે૦
બાપુ ગાંધીના બોલ અમે પાળશું રે,
નથી રહેવું હવે હેવાન — અમે૦

કૂલચંદ શાહ

માડીની ધૂળ

હોય ભલે મોટી મોટી મહેલાતો શોભાવાળી,
 જે ઝૂંપડીએ જન્મ લીધો લાગે મુજને રહ્યાળી.
 ગોરી ગુમાનભરી માતાઓ જગમાં સંપતશાળી,
 દીન ભલી મારી માડીની ગોદ મને દૂંધાળી.
 શી સોહે રાજની વાડી લીલી કુંજેવાળી,
 મીઠી મુજને ઘરઆંગણુના લીમડિયાની ડાળી.
 ઝગઝગતા વીજળીના દીવે રોજ અધે દિવાળી,
 તેલ-પૂર્વા માના દીવડિયાની શોભા નિહાળી.
 માર્હલ મિનિટે ઊડતી સહુને ભાવે ભૂંકણુ-ગાડી,
 હૈયું હરખે નીરખી વહેલડી ધમધમ ઘૂઘરમાળી.
 ફક્કડ ફૂટડી ફૂંકે ઊડતી સોંઘી મિલની સાડી,
 મને ખપે માડીજયાની ખાદી સાદી જાડી.
 છો જગ કહેતું આપું મુજને અણસુધરેલ અનાડી,
 વહાલી તારી ધૂળ મને પવિતર હો જુગ જુગ માડી.

કલ્યાણજી મહેતા

૪૮

જય જન્મભૂમિ

જય જન્મભૂમિ જનની ભારત,
માત મંગલકારિણી;
છપી રમ્ય હૃદય વિષે વિરાજે,
જય ભુવનમનમોહિની.

* * *
અમ હૃદય તું મા, પ્રાણ તું મા,
સર્વ તું મા તું હિ તું;
તુજ ચરણમાં નૈવેદ્ય હો મા,
ભુવનનું, સર્વસ્વનું.

* * *

પરચક તૂટે, તિમિર ખૂટે,
અરુણની પગલી પડે;
જયધંટ બાજે, ભવ્ય આજે
જીવનની ભરતી ચડે !
હો ધન્ય મૈયા ! ધન્ય ભારત !
ધન્ય ભારતવાસી હો !
જયગીત ગાઓ માત કેરાં
ત્રીસ કેટિ કંઠ હો !
સ્વાધીન હો ! સંપૂર્ણ હો !
આલમ તણું મા નૂર હો !
અમ જીવનનું મા એક અવિચળ
સ્વપ્ન સરસ મધુર હો !

ચીમનલાલ પ્રા. ભટ્ટ

૪૯

શૂરવીર આવળે

શૂરવીર આવળે રે હો રણુમાં;
ઉત્સાહ ચેતન ભરળે તનમાં — શૂરવીર૦
ગળ ગળ કૂદળે રે હો કોડે;
અલિદાન દેળે જાતના જોરે — શૂરવીર૦
કરળે કેસરિયાં રે હરખે,
પ્રભુ છે પોતે ગિભા પડખે — શૂરવીર૦
કાયર ભાગળે રે હો વનમાં,
ભય જો લાગે મોતનો મનમાં — શૂરવીર૦
અવસર આવ્યો રે હો તરવા,
નિશ્ચય કરળે જીતવા કે મરવા — શૂરવીર૦
ઝંડો સતનો રે ફરકાવો,
શાંતિ પાળો, સ્વરાજ ઘેર લાવો — શૂરવીર૦
ડંકો વાગ્યો રે હો વહાલા,
યુવક ધાળે રણુ-મતવાલા — શૂરવીર૦

જીવણસિંહ ગામીત

સમશેર સારી ખદકની

સમશેર સારી ખદકની,

અમને નહીં તાબે કરે !

અમ આત્મ છે પ્રભુતેજ તે

નહીં તુચ્છ શસ્ત્રે ગાભરે ! — સમશેર૦

મહાયજ્ઞ છે અમ આદર્યો,

પૂરો કરીશું હામથી;

વિધ્નો કદી આવી નડે, તો

હોમીશું અમ જાતને — સમશેર૦

લાંછન ગુલામી શિર લઈ,

પાળ્યા પશુ સમ જગ દુર્યા;

આંખો અમારી છે ખૂલી,

બસ ઘોઈશું અમ પાપને — સમશેર૦

પરતેજથી નહીં ભડકશું,

પણ તેજ અમ જગ દાખશું;

જેશે બધી આલમ હવે

અમ હિન્દની તાકાતને — સમશેર૦

ડૉ. ચંદુલાલ દેસાઈ

૫૧

જય જય બોલો હિંદુસ્તાન

હર હર હર મહાદેવ પુકારો,

અધાહો અકબર રહેમાન;

હિંદુ-મુસલમાન એક થઈને,

જય જય બોલો હિંદુસ્તાન.

આ ભૂમિ આપણી, દેશ આપણો,

એ પર જન કરો કુરબાન;

ત્રીશ ક્રોટિ ભારતના તનુજો,

જય જય બોલો હિંદુસ્તાન.

એક-કુટુંબી ભાઈ આપણે,
 માતા ભારતનાં સંતાન;
 હિંદુ પારસી મુસલમાન સૌ
 જય જય બોલો હિંદુસ્તાન.
 મંદિર ને મસ્જિદ બંને છે,
 ઈશ્વર કેરાં ઊંચાં ધામ;
 ભાઈ ભાઈમાં ભેદ ન હોયે,
 જય જય બોલો હિંદુસ્તાન.
 દૈવી યુદ્ધે શાંત સૈનિકો
 સ્થૂલ બળનું હરવા અભિમાન;
 સ્વાર્પણ કેરાં શસ્ત્ર સજીને,
 જય જય બોલો હિંદુસ્તાન.
 પુનઃ આપણી ભારત માતા,
 જગમાં પામે ઊંચું સ્થાન;
 વિશ્વ સકળની ધર્મમાત એ,
 જય જય બોલો હિંદુસ્તાન.
 ચંદુલાલ નં. દેસાઈ

પર કૃત્યગીત

આઓ પ્યારે ભાઈઓ, આઓ ક્રાંતિકારીઓ,
આઓ શ્રીધ્ર માતૃભૂમી બંધમુક્તિ કે લિયે.
નહીં ડરેંગે અબ કિસીસે આયે ઘોર આપદા,
ધર્મયુદ્ધ કરનેવાલે હમ તો નીડર હૈં સદા — આઓ૦
જયતુ જનની જન્મભૂમિ જયતુ લોકનંદિની,
જયતુ જય સ્વરાજ્ય-વિભવ જયતુ ભુવનમોહિની —
આઓ૦

બોલો સકલ ભારતીય મંત્ર વન્દે માતરમ્,
બોલો એક સાથ મિલકે જય સ્વતંત્ર ભારતમ્ —
આઓ૦

અજ્ઞાત

૫૩

માડીની ઝૂંપડી

દુઃખિયાંનો વિસામો રે માડી તારી ઝૂંપડી;
રણુવગડાનો છાંયો રે આંધળિયાંની લાકડી.
કુંજનિકુંજે લચી વલ્લરી નિર્ઝરિયાં સંતાય,
અમલ કમલદલ પર પંખીડાં બ્રહ્મલીલાને ગાય;
રઠિયાળા એ વાડી રે સોહવતી જે ઝૂંપડી,
આજે ખાવા ધાતી રે નિર્જન રણુમાં ઝૂંપડી.

— દુઃખિયાંનો૦

ધર્મ કર્મ રસકસ લૂંટાયાં ઘર ઘર વખરી હીર,
છતી સંતતિ સત્ત્વ લૂંટાયું, ખેંચાયાં તુજ ચીર;
લૂંટાતી એ માડી રે ખાલી તારી ઝૂંપડી.

— દુઃખિયાંનો૦

ધન સંચી ખેતર સૂકવિયાં દવ પ્રેયો ચોપાસ,
રાતી વિભુની આંખડી દેખી પંખીડાં પામે ત્રાસ;
તેને સોડે સહાતી રે માડી તારી ઝૂંપડી;
પોષણિયાં શી પાતી રે આછી ઝાડી રાખડી.

— દુઃખિયાંનો૦

વન વીંટયાં સીંચાણે સઘળાં, અવશ પડયાં તુજ આળ,
કામ કર્યાંને હડધૂત કરીને રણવગડે દે માર;
અંકે લેવા ધાતી રે તેને માતા રાંકડી;
શીળી છાંચે છાતી રે માડી તારી ઝૂંપડી.

— દુઃખિયાંનો૦

કણુ કણુ કાળે વન વન વીંઝે તુજ આલુડાં પાંખ,
પણુ સુખદુઃખનાં લહાણાં લેવા ઠરતી તુજ પર આંખ;
અંતે તું સંધરતી રે માતા મારી દુખણી;
પ્રભુનો પથ દાખવતી રે માડી તારી ઝૂંપડી.

— દુઃખિયાંનો૦

તું જ જીવન અમ, તું સર્વસ્વ, તું જ સુધાનો સાર,
મૂર્તિમતી વતસલતા દેવી તું સુરલોકનું દાર;
નંદનવન શી વહાલી રે અમને તારી ઝૂંપડી;
જન્મભૂમિ-વ્રત પાળી રે શણુગારીશું ઝૂંપડી.

— દુઃખિયાંનો૦

જીવાભાઈ પટેલ

મારું નાનકડું ગામ

મારું નાનકડું ગામ — મારું રૂપકડું ગામ.

શુક તારા સમું મનોહારી હો રામ !

મારું નાનકડું ગામ — મારું વહાલીડું ગામ,

તારી નાની શી દેહ, દિલ મોટું હો રામ !

મારું નાનકડું ગામ — મારું મોઢેરું ગામ,

તારે ભાળે હૈયે તે ભાવ ઝાઝા હો રામ !

મારું નાનકડું ગામ — મારું થનગનતું ગામ,

તારાં સાદાં જીવન કંઈ અમીભર્યાં હો રામ !

મારું નાનકડું ગામ — મારું ટેકીલું ગામ,

તારાં સાચાં જીવન મહેકમહેકતાં હો રામ !

મારું નાનકડું ગામ — મારું ઝગમગતું ગામ,

દેશમંદિરનો ટમટમતો દીવો હો રામ !

મારું નાનકડું ગામ — સંપસંપીલું ગામ,

જ્યાં ગંગા જમનાની એકદિલી હો રામ !

મારું ગોકુળિયું ગામ — તારે ખેળે હો રામ,

ધ્રુવ પ્રહ્લાદ શા બાળ ખેલે હો રામ !

મારું નાનકડું ગામ — તારે આંગણિયે રામ,

આમલકમીનાં તેજ પથરાયાં હો રામ !

ચીમનલાલ બટ

૫૫

ઝંડા-વન્દન

એક હમારા ઊંચા ઝંડા, એક હમારા દેશ,
ઇસ ઝંડે કે નીચે નિશ્ચિત એક અમિટ ઉદ્દેશ—
હમારા એક અમિટ ઉદ્દેશ.

દેખા જાગૃતિ કે પ્રભાત મેં એક સ્વતંત્ર પ્રકાશ;
ફૈલા હૈ સખ ઓર એક-સા એક અતુલ ઊલ્લાસ.
કાટિ કાટિ કંઠોં મેં કૂજિત એક વિજય-વિશ્વાસ,
મુક્ત પવન મેં ઊડ ઊઠનેકા એક અમર અભિલાષ.
સખકા સુહિત, સુમંગલ સખકા, નહીં વૈર-વિદ્વેષ,
એક હમારા ઊંચા ઝંડા, એક હમારા દેશ.

કિતને વીરોં ને કર કરકે પ્રાણોં કા બલિદાન,
મરતે-મરતે ભી ગાયા હૈ ઇસ જંડે કા ગાન.
રકખેંગે ઊંચે ઊઠ હમ ભી અક્ષય ઇસકી આન,
ચકખેંગે ઇસકી છાયા મેં રસ-વિપ એક સમાન.
એક હમારી સુખ-સુવિધા હૈ, એક હમારા ક્ષેશ,
એક હમારા ઊંચા જંડા, એક હમારા દેશ !

માતૃભૂમિ કી માનવતા કા જાત્રત જયજયકાર;
ફહર ઊઠે ઊંચે સે ઊંચા યહ અવિરોધ, ઉદાર.
સાહસ, અભય ઓર પૌરખ કા યહ સજીવ સંચાર;
લહર ઊઠે જન-જન કે મન મેં સત્ય અહિંસા પ્યાર.
અગનિતધારાઓં કા સંગમ, મિલન-તીર્થ-સંદેશ;
એક હમારા ઊંચા જંડા, એક હમારા દેશ.

સુનેં સખ, એક હમારા દેશ.

શ્રી સિયારામશરણુ ગુપ્ત

૫૬ ઝંડાને

ફરક ફરક જાયવન્ત !

ઝંડા ! અજર અમર બળવંત !

તવ શુભ નામે તિમિર વિરામે,

જાગે સુખ દિગન્ત !

ઝંડા અજર અમર બળવંત !

આરતી તવ રવિ શશી ઉતારે,

સમ સિન્ધુ તવ પાય પખાળે,

સાઠ ફાટિ ભુજ વિરાટ તારે,

હિમગિરિ તવ દઢ દંડ !

— ઝંડા૦

સૌમ્ય પ્રતાપી તારી કાન્તિ,
દેખી ઊંડતી જગની બ્રાન્તિ,
છાયામાં તવ ભભૂકે કાન્તિ,
વિપ્લવ ઝાળ જ્વલન્ત ! — ઝંડાં

ત્રિરંગી તારી છાયા ઘેરી,
ગાળે તેમાં ત્રિકાળ-ભેરી,
વિશ્વવિજેતા ! ક્યાં તુજ વૈરી ?
જગ તુજ હૃદય વસન્ત ! — ઝંડાં

ચક્ર ભવ્ય એ તવ ઉરપ્રાન્તે,
જગ નૃતન સર્જે એકાન્તે,
ખંડખંડ તંતુ તવ સાંધે,
ઊંડ ઊંડ તાત ! દિગન્ત ! — ઝંડાં

રાખી અણુનમ તુજને ગર્વે,
ચૂમી પાય તવ ખર્વ નિખર્વે,
ધપીએ આગળ સાથે સર્વે,
દાખવી શૌર્ય અનંત ! — ઝંડાં

ભાલે તવ અમ શોણિત-ચંદન,
તોડ્યાં ફોડ્યાં પુરાણ બંધન !
વિશ્વવિજેતા ! તુજને વંદન,
તું અમ રાષ્ટ્ર અખંડ ! — ઝંડાં

સ્નેહરશ્મિ

ઝંડાનો જયકાર

ઝંડાનો જયકાર, અમારા ઝંડાનો જયકાર !
તિરંગી ઝંડાનો જયકાર !
ભારતી ઝંડાનો જયકાર !

કેસરવરણો સફેદ લીલો, મનમોહન બલિહાર
— અમારાં

ત્રીસ કેટિ દિલનો દિલરંગી,
જીવન ને મૃત્યુનો સંગી,
ભારતનો એ ભવ્ય તિરંગી,
સદા ઊંચે ઊડનાર. — અમારાં

હસતો રમતો થનથનગનતો,
ચક્ર સુદર્શન હૃદયે ધરતો,
સર્વોદય સંદેશ નીતરતો,
મધુર રાગ ગાનાર. — અમારાં

વજ્રવર હૈયું વજ્રવર કાયા,
વજ્રવર મુક્ટિમાં ધ્વજરાયા,
એક પૂઠે કંઈ અનેક ધાયા,
સૂતા રણ મેઝાર. — અમારાં

કેસરિયાં તવ ચરણે ધરશું,
કુરખાનીનાં સત્ર ઊજવશું,
સ્વરાજ્ય-સ્વપ્નું સિદ્ધ કરીશું,
ધન્ય ધન્ય અવતાર. — અમારાં

ચીમનલાલ પ્રા. બટ્ટ

રાષ્ટ્રીય પતાકા

(ધ્વજવતરણ સમયે ૧લી અને ૩જી કડીઓ ગાવી)

રાષ્ટ્ર-ગગનકી દિવ્ય જ્યોતિ

રાષ્ટ્રીય પતાકા નમો ! નમો !

ભારત-જનનીકે ગૌરવકી

અવિચલ શાખા નમો ! નમો !

કરમેં લેકર ઇસે સૂરમા^૧

કાટિ કાટિ ભારત સંતાન,

હૈસતે હૈસતે માતૃભૂમિકે

ચરણોં પર હાંગે અલિદાન.

હો ધોષિત નિર્ભીક વિશ્વમેં

તરલ તિરંગા નવલ નિશાન,

વીર હૃદય ખિલ ગિઠે,

માર ક્ષેં ભારતીય ક્ષણમેં મૈદાન.

હો નસનસમેં વ્યાપ્ત ચરિત

સૂરમા શિખીકા નમો ! નમો !

રાષ્ટ્ર-ગગનકી દિવ્ય જ્યોતિ૦

નવયુવકો ! સ્વાતંત્ર્ય-સમરમેં

નવજીવન સંચાર કરો,

શસ્ત્ર અહિંસાસે દલકર

દાસ્યતા-દુર્ગંધો ચૂર કરો.

શાન્તિ-ક્રાંતિ-યુગમેં હે વીરો !

જીવન-સુમન નિરસાર કરો,

ઝિંચે સ્વરસે એકસાથ

જનનીકી જયજયકાર કરો.

શક્તિ દેખકર શત્રુ શિબિરમેં

મચે સનાકા, નમો ! નમો !

રાષ્ટ્ર-ગગનકી દિવ્ય જ્યોતિઃ

ઉચ્ચ હિમાલયકી ચોટી પર

જાકર ઇસે ઉડાયેંગે,

વિશ્વવિજયિની રાષ્ટ્રપતાકાકા

ગૌરવ ફહરાયેંગે.

સમરાંગણમેં લાલ લાડલે

લાખોં બલિબલિ જાયેંગે.

સખસે ઝિંચા રહે, ન ઇસકે

નીચે કબી ઝુકાયેંગે.

ગૂંજે સ્વર સંસાર-સિંધુમેં

સ્વતંત્રતાકા, નમો ! નમો !

રાષ્ટ્ર-ગગનકી દિવ્ય જ્યોતિઃ

અજાત

૫૯

સ્વરાજનો સંત્રી

તારે ક્યારે કૈંક દુલારે દિલનાં શોણિત પાયાં,
પુત્ર-વિગ્નેગી માતાઓનાં નયન-ઝરણુ ઠલવાયાં;

ઝંડા અજર અમર થાજે !

વધ વધ આકાશે જાજે !

તારે મસ્તક મંડાઈ નવ ગરુડ તણી મગરૂરી,
તારે ભાલ નથી આલેખ્યાં સમશિર ખંજર છૂરી;

ઝંડા દીન કબૂતર શો !

ઉરે ગુજ રેંટિડો રમતો !

જગ આખા પર આણુ ગજવતી ત્રિશૂલવતી જલરાણી,
મહારાજ્યોના મદ પ્રબોધતી નથી તુજ ગર્વ નિશાની;

ઝંડા ! ગભરુ સંતોષી !

વસે તુજ હૈયામાં ડોશી !

નહિ કિનખાખ મખમલ મશરૂ કેરી તારી પતાકા,
નહિ જરિયાની હીરભરતના ભપકા તુજ પર ટાંક્યા;

ઝંડા ! ભૂખરવો તોયે,

કોટિ દિલ તું પર મોહું !

પરભક્ષી ભૂદલ નૌદલના નથી તુજ ધ્વજ ફફડાટા,
વન રમતાં નિર્મળ મૃગલાં પર નથી નથી શેર-હુંકારા;

ઝંડા ! જોડજો લહેરાતો,

વહાલના વીંઝણુલા વાતો !

સપ્ત સિંધુની અંજલિ વહેતો સમીરણુ તુજને ભેટે,
ખંડ ખંડની આશિષ-છોળો ઉદધિ-તરંગો છાંટે;

ઝંડા ! થાકેલા જગનો,

દિસે છે તું આશા-દીવડો !

નીલ ગગનથી હાથ ઝુલાવી વિશ્વ નિમંત્રણુ દેતો,
પીડિત જનની બાંધવતાના શુભ સંદેશા કહેતો;

ઝંડા ! કરજો જગ તેડાં,

પ્રજ્ઞ સઘળીના અહીં મેળા !

નીલ ગગનની નીલપ પીતી ઉન્નત તુજ આંખલડી,
અરુણ તણે કેસરિયે અંજન ખીજી મીટ મદીલી;

ઝંડા ! શશીદેવે સીંચી,

ત્રિલોચન ! ધવલ આંખ ત્રીજી !

એ ત્રણ આંખ ભરી તેં દીઠા તુજ ગૌરવ રખવાળા,
શ્રીફળના ગોટા સમ ફૂટયાં ફટ ફટ શીશ સુંવાળાં;

ઝંડા ! શાહિદ રહેજે હો !

અમારા મૂંગા ભોગ તણો !

કુમળાં બાળ કિશોર બુઝર્ગી સહુ તુજ કાળે ધાર્યાં,
નરનારી નિર્ધન ધનવંતો એ સહુ ભેદ ભુલાયા;

ઝંડા શાહિદ રહેજે હો !

રુધિરના બિન્દુ બિન્દુ તણો !

કે માતાના ખાલી ખેળે આજ અન્યેા તું બેટો,
કપાળનાં કંકુડાં હારી તેને પણ બળ દેતો;

ઝંડા ! શાહિદ રહેજે હો !

હજારો છાનાં સ્વાર્પણનો !

તુજને ગોદ લઈ સૂનારાં મેં દીઠાં ટાંખરિયાં,
તારાં ગીત તણી મસ્તીમાં ભૂખ તરસ વીસરિયાં;

ઝંડા ! કામણ શાં કરિયાં !

ફિદા થઈ તુજ પાછળ કરિયાં !

આજ સુધી અમ અવળી ભક્તિ, જૂઠા ધ્વજ પર ધાયા,
રક્તપિપાસુ રાજકુળોના નેજા કાજ કપાયા;

ઝંડા ! નિમકહલાલીનું,

હતું એ ફૂડ-ગિરદ જૂનું !

પંથ પંથ ને દેવ દેવની પૂજા ધમ્મ નિરાળી,
એ પૂજન પર શીશ કપાવ્યાં હાય ! કથા એ કાળી;

ઝંડા ! વીત્યા યુગ એવા !

સકળ વંદનનો તું દેવા !

તું સાચું અમ કલ્પતરુવર મુક્તિદળ તુજ ડાળે,
તારી શીત સુગંધ નથી કે માનસસરની પાળે;

ઝંડા ! જુગ જુગ પાંગરજે !

સુગંધી ભૂતલ પર ભરજે !

રાષ્ટ્રદેવના ધુમ્મટ ઉપર, ગહેરે નાદ ફરકે,
સહુ ધર્મોના એ રક્ષકને સંત નૃપાલો જૂકે;

ઝંડા ! આજ ન જે નમશે,

કાલ તુજ ધૂલિ શિર ધરશે !

આડે પહોર ફૂંકાડા કરતો જાગૃત રહે ભુજંગી !
સાવધ રહેજે, પહેરો દેજે, અમે ન રહીએ ઊંઘી;

ઝંડા ! સ્વરાજના સંત્રી !

રહો તુજ ઝાલર રણઝણતી !

ઝવેરચંદ મેઘાણી

६०

वन्दे मातरम्

वन्दे मातरम्

सुखलाम् सुदलाम् मलयजशीतलाम्

शरयश्यामलाम् मातरम् — वन्दे०

शुभ्रज्योत्स्नापुलकितयामिनीम्

कुलकुसुमितद्रुमदलशोभिनीम्

सुहासिनीम् सुमधुरभाषिणीम्

सुपदाम् वरदाम् मातरम् — वन्दे०

अंकिमयं

રાષ્ટ્રીય ધૂનો

મેરે વતન કી હો !

ધ્યારે ભારત કી હો ! જય જય !

મેરી મૈયા કી હો !

આઝાદી કી હો ! જય જય !

* * *

યુવાનો ઓ હિંદના, સૈનિક બનીને ચાલો !

યુવતીઓ ઓ હિંદની, કેસરિયાં પહેરી ચાલો !

* * *

આગે કદમ ! આગે કદમ ! આગે કદમ !

યારો ! ફનાના પંથ પર આગે કદમ !

માતા તણા મુક્તિ-કદંબે ખૂલવા,

આગે કદમ ! આગે કદમ ! આગે કદમ !

* * *

જય જય બોલો ભારતમૈયાનો જયકાર !

જય જય બોલો માતૃભૂમિનો જયકાર !

* * *

માથું મેલો સાચવવા સાચી ટેકને રે,

સાચી ટેકને રે, સાચી ટેકને રે—માથું ૦

* * *

મેરે વતનકી જય ! પ્યારે ભારતકી જય !
ખોશો પૂરણુ સ્વરાજ્યની જય જય જય !

* * *

ડંકા વાગ્યો, લડવૈયા શૂરા જંગળે રે !
શૂરા જંગળે રે, કાયર ભાગળે રે—ડંકા૦

* * *

હિંમત રાખી દારૂ ને તાડી છોડળે રે !
દારૂ છોડળે રે, તાડી છોડળે રે !

હિંમત રાખી,
હાં હાં રે હિંમત રાખી,
હાં હાં રે હિંમત રાખી,
દારૂ ને તાડી છોડળે રે !

* * *

કાપડ પરદેશી હરામ, વસ્તુ વિદેશી હરામ,
ગુલામીને અમારા રામ રામ રામ !

* * *

સોનું સોધું, પ્રતિજ્ઞા મોંઘી ખૂબ છે રે !
મોંઘી ખૂબ છે રે, મોંઘી ખૂબ છે રે—સોનું•

* * *

શૂરા જીતે સંગ્રામ માથાં મેલી !

માથું આપે, નાક ન આપે,

એ શૂરાનાં કામ — માથાં

*

*

*

સહુ ચલો જીતવા જંગ, ઝૂગલો વાગે !

ચાહોમ કરીને પડો, ક્ષતેહ છે આગે !

*

*

*

મારા બાપુનો સંઘ,

મારા બાપુનો સંઘ,

ચાલ્યો સ્વરાજ ઘેર લાવવા;

અમે માંડ્યો છે જંગ,

અમે માંડ્યો છે જંગ,

શાંતિના રણરંગ માણવા.

*

*

*

હાં રે ધૂન લાગી, સ્વરાજ્ય ધૂન લાગી;

હાં રે મને મુક્તિની ઝંખના લાગી — સ્વરાજ્ય

*

*

*

એવા શૂરા જીતે સંગ્રામ — ભારત કુળદીવા

જેણે ભીડી છે હૈયે હામ — ભારત કુળદીવા

એણે કીધાં છે અમ્મર કામ — ભારત કુળદીવા

એની કીરત ગામેગામ — ભારત કુળદીવા

હાથમતાવટનો કાગળ

